

ЧЛАН ГРУПЕ „ЛАЈБАХ” ИВАН НОВАК ГОВОРИО ЗА „ДАН”

Истина је главни смисао живота

■ Ми смо се јако брзо дефинисали као инжињери људских душа и као, што кажете „тоталитарни” умјетници, тако да нам то никад није био проблем. Нас се не треба плашити јер ми само говоримо истину, а ако се неко плаши истине, онда је то друга ствар

Словеначка група „Лајбах“ својевремено је својим наступима, музиком и изгледом, провоцирала не само постојећу музичку сцену бивше Социјалистичке Федеративне Републике Југославије, већ и друштвени естаблишмент. Нарочито онај политички, задужен за идеолошка питања. Провокација као знак револта, као и потребе за преиспитивањем постојећег система и друштва, поред цензурисања и забрана, осигурала им је и култни статус код публике. Статус који су стекли у Југославији, потврдили су и својим каснијим музичким и опште умјетничким дјеловањем и ван граница матичне Словеније, у Европи, па и свијету.

У Галерији Музеја савремене умјетности Црне Горе у Подгорици, до 18. јануара може се погледати зашто је група „Лајбах“ била и остала занимљива и то не само љубитељима звука који дефинитивно није музички мејнстрим, већ и онима који се баве умјетношћу, историјом, и уопште друштвеним наукама. Наиме, у току је поставка „Ausstellung! Laibach kunst: Революција још траје“, чија кураторка је **Наталија Ђурановић**. Поставку чине видео-радови, умјетнички предмети, и махом постери, који су настајали за потребе промоције „Лајбаха“ или њихових наступа, албума и слично, које су урадили они или умјетници, и све је наравно „испраћено“ њиховом музиком - спотовима.

На отварању изложбе има-

ли смо прилику да разговарамо с **Иваном Новаком**, једним од чланова „Лајбаха“, групе чија је музика обиљежила одрастање многих генерација током скоро четири деценије. Да ли је тако и сада, Новак каже да они покушавају да дају релевантан одговор на вријеме у коме јесу. Ако људи то препознају, супер, а ако не препознају, онда ће то можда неки други пут, додаје Новак.

– Често се догоди да нас неки људи открију мало касније. Али, сигуран сам да ми креирамо доста садржаја да се људи могу у томе препознати или барем да им може бити интересантно, ако их наравно то занима - каже Новак.

• **Једна од главних порука ове изложбе везана је и за ставове „Лајбаха“ о односу политике и умјетности. Да ли су умјетност и политика увијек повезане?**

– Умјетност постоји у различитим облицима, то треба признати, није само ангажована, нека умјетност је потпуно схваћена као умјетност ради умјетности, нека је опет само и потпуно декоративна. Питање је шта је то умјетност заправо? Наша тврдња да је свака умјетност уједно и везана за политику, или да је у служби политике, јест нека генерална тврдња која се доказала као тачна у историји. Чак су и авангардисти служили политици, рецимо и за вријеме стварања Совјетског Савеза, као и за вријеме фашизма. Познато је да су одлични италијански футуристи, изузетно квалитетни

Иван Новак

умјетници, неки од њих, активно подржавали фашизам. И модернизам у умјетности, који је отишао у апстракцију, служио је заправо либералној и неолбералној економији времена у коме је постојао. Тако да умјетност не постоји сама за себе. Она је увијек дио неке шире слике и идеологије.

• **Са питањем идеологије повезује се и питање манипулације. Колико сте фокусирали свој рад у правцу манипулације? Колико сте дозволили да Ви манипулишете или да неко Вама манипулише?**

– То је истина. Манипулација може бити веома истанчана, тако да је скоро непримјетна. Или, може бити веома агресивна манипулација. Али, обично је та истанчана манипулација она права манипулација. Јер, код агресивне манипулације, неког система идеолошког, одмах знаш, аха, сад ћу ја ово направити, и добићу по глави. Ту нема никакве софистикације. Али, код истанчане манипулације која је озбиљнија, ту обично долази до ситуација гдје идеологија обично искористи оно што иде против ње. Знате, стави се на тржиште, изманипулише, направи политичаре који постају дио система.

• **Сада, након више од 20 година од распада Југославије, како гледате на бивши заједнички југословенски простор? У посљедње вријеме чујемо да је ријеч о још једном истом културном простору, иако сада у сасвим различитим државама.**

Систем је доказивао своју толеранцију

• **Можемо ли рећи да се умјетницима мање манипулисало у социјализму, него што је то у капитализму? Ово питам и из разлога што сте били бенд који је у социјализму био цензурисан и забрањиван.**

– Јесмо, али касније је систем доказивао своју толеранцију тиме што нас је у неком смислу морао пустити да функционишемо, јер није могао да нас укине. Али, истина је да је у социјализму, док се тај систем успостављао, да су умјетници у том међупериоду имали више могућности, и у неком смислу и више слободе. И није битно што су се, не знам, филмови Црног таласа забрањивали, ипак су ти ствароци имали могућност да те филмове и снимају.

– Надам се да јесте, али се бојим да није исти културни простор. Дошло је до промјене. Јако тешко можемо говорити о истом културном простору. Мислим да је у културном смислу тај простор транснационалан и пуно шири. Што се тиче простора бивше Југославије или регије, како се то сад популарно зове, сигуран сам да сарадње, па и културне сарадње у овој регији има пуно мање него што је било прије, али није немогућа. Још увијек наравно постоји, само што није саморазумљива. Некад је то било доста јасно, ми смо рекли, рецимо, идемо, у Љубљану, Загреб, Београд, Сарајево и тако даље, а сад је то већ подухват, прави подухват, не само због тога што се ваде визе. Мислим да се свака од тих средина у неком смислу чак и затворила.

• **Мислите да смо сада сви конзервативнији и мање отворени за нека нова и друга искуства у односу на некадашњи систем?**

– Мислим да је тако. Да.

• **Иако су Вас то много пута досад питали, можда да још једном кажете, зашто сте групи дали име**

„Лајбах“, што је њемачки назив за Љубљану?

– Стално су нас питали зашто не Љубљана, него Лајбах, а ми смо одговорили, а зашто не Лајбах, зашто Љубљана? То је историјско име за град Љубљану, и у том периоду кад се Лајбах стварао, ми смо тражили провокативно име. Чак је покојни словеначки филозоф Тарас Кермаунер рекао да је то најдаистичкији изум групе „Лајбах“, баш то име. Јер у том раздобљу још је све што је било њемачко, и све што је подсјећало људе на Други свјетски рат, имало негативни предзнак. Дакле, то није толико изражено. Само име не би требало да буде оптерећено идеологијом, али, нажалост јесте. Ми смо ту намјерно провоцирали, апсолутно. За нас је провокација један креативни процес.

• **Има ли умјетности без провокације?**

– Као што је Марсел Дишан рекао, ако умјетност у себи не носи провокацију, онда је то лоша умјетност. Ми смо се дајући име групи инспирисали њемачким политичким умјетником, Џоном

Харфилдом, који је промијенио своје Јохан Херцфелд у Џон Харфилд за вријеме успона нацизма у Њемачкој. Јер, тада је све што је било енглеско било непожељно.

• **Сада, кад можете на једном мјесту да сагледате све ово што је било у задњих 45 година, како Вам се то чини? Колико је емотивно блиско или сте се можда чак емотивно и удаљили од неких ствари?**

– Апсолутно изазива сјећања, јер су то згуснута дјела, а која се односе на неке наше акције, на нека размишљања и тако даље, оно што се збивало од 1980. надаље. То је дио наше биографије, и емотивне и професионалне, али признајем, кад ово гледам, размишља само о томе, а гдје сад, куда сада даље, да ли можемо нешто учинити, што нас занима, што ће бити, што можемо направити сутра, прекосутра, и како релевантно реаговати на вријеме у будућности.

• **Значи, work in progress?**

– Work in progress, да.

• **Нисте од оних који се враћају унатраг, него гледате стално напријед?**

– Мислим да се треба свако толико вратити уназад, да мало размислиш о томе шта уопште јеси, шта представљаш, и који је твој садржај, или какав је био, и шта са тим радити у будућности.

• **Да ли бисте можда нешто промијенили кад бисте могли рецимо да се вратите у неки период раније?**

– У принципу не, али, сигурно постоје ствари које би могли направити или боље или паметније, или још радикалније.

• **Шта би било радикалније?**

– Постоје ствари које нисмо до краја обрадили или их нисмо знали пласирати како треба.

• **Да ли је тешко бити тотални умјетник и живјети свеобухватни („тоталитарни“) умјетнички пројекат?**

– За нас није тешко. Ми смо се јако брзо дефинисали као инжињери људских душа и као, што кажете „тоталитарни“ умјетници, тако да нам то никад није био проблем. Нас се не треба плашити јер ми само говоримо истину, а ако се неко плаши истине, онда је то друга ствар.

• **Значи, истина је покретач?**

– Истина која увијек измиче, а ми стално журимо за њом, и то је смисао живота. Мислим да је истина главни смисао живота.

Ж. ЈАНЉУШЕВИЋ

Дио поставке изложбе „Лајбах кунст“ у галерији МСУЦГ

Покушавамо премостити јаз између различитих публика

• **Почели сте на клупским сценама, а сада свирате на неким етаблираним мјестима. Да ли је то исти фидбек публике, иста енергија?**

– Наравно, разликује се публика. Зависи шта радимо, јер рецимо радимо много и са симфонијским оркестрима, и у театрима, и видимо да ту постоји јаз између публика. Није свака публика заинтересована за све, и зато покушавамо направити то мало шире како би се тај јаз превазишао.